

Центральноукраїнський національний технічний університет
Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

**Методичні вказівки
з української мови для
іноземних студентів 3-4 курсів**

Затверджено на засіданні кафедри
історії, археології, інформаційної та архівної справи
Протокол №1 від 31.08.2020 р.

Кропивницький 2020

Методичні вказівки з української мови для іноземних студентів 3-4 курсів /
Укладачі: М.В. Ліпатова, А.П. Царук. Кропивницький: ЦНТУ, 2020. 53 с.

Методичні вказівки призначені для іноземних студентів 3-4 курсів, містять тексти для анотування з різних спеціальностей та тексти для читання, які мають зорієнтувати інокомуніканта в продукуванні висловлювань на загальнонаукові та країнознавчі теми. Методичні вказівки сприятимуть ефективній підготовці іноземців до державного іспиту з української мови.

Укладачі: М.В. Ліпатова, А.П. Царук, 2020.

1. АНОТАЦІЯ: ВИДИ, ВИМОГИ

1.1. ЩО ТАКЕ АНОТАЦІЯ

Анотація (лат. *annotatio* – примітка) – стисла характеристика статті або книжки, вона розкриває їх призначення, зміст, форму та інші особливості. Анотація являє собою максимально скорочений обсяг джерела інформації з використанням усталених мовних конструкцій. Анотація перераховує питання, що висвітлюються в першоджерелі, не розкриваючи змісту цих питань. Вона відповідає на запитання: „Про що йдеться в тексті?” Через стислість в анотації не допускається цитування. Основний зміст передається власними словами. Мова анотації має бути науковою, нормативною, лаконічною, ясною, простою, без довгих і занадто складних речень.

За змістом анотації поділяються *на рекомендаційні та довідкові (інформаційні)*.

Рекомендаційна анотація дає характеристику й оцінку документа з метою зацікавити читача, активізувати процес читання.

Довідкова (інформативна) анотація дає стислу інформацію про тематику статті або книжки. У ній перераховують питання, розкриті в першоджерелі, формулюють основний висновок, зроблений автором. Довідкові анотації не містять критичної оцінки документа.

За кількістю джерел анотації поділяються на **монографічні та групові**. **Монографічна** анотація характеризує лише одне друковане джерело – книжку або статтю. **Групова** анотація містить характеристику двох і більше друкованих джерел, близьких за тематикою та проблематикою.

Зміст анотації має дати відповіді на такі запитання: а) яка тема статті? б) які питання висвітлює автор у статті? в) як ці питання

розглядаються автором? г) до якого висновку дійшов автор? Тобто компонентами тексту анотації є: а) тема статті; б) її проблематика; в) ілюстрація автором основних положень статті; г) висновок, який міститься в тексті статті.

1.2. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО АНОТАЦІЇ

1. Чіткість і стислість викладу, використання усталених мовних конструкцій.
2. Дотримання загальноприйнятої структури анотації.
3. Стандартизований текст анотації.

1.3. ЕТАПИ НАПИСАННЯ АНОТАЦІЇ

Для складання анотації необхідно:

1. Прочитати текст, усвідомлюючи його загальний зміст.
2. Визначити тему тексту.
3. Розподілити текст на змістові частини.
4. Скласти план тексту анотації за абзацами з посиланням на виокремлені інформативні частини або ключові слова і визначеною проблематикою.

Сформульовані пункти плану визначають проблему (питання), що розглядається в тексті.

Проблема – це питання, що потребує вирішення або висвітлення і безпосередньо розглянуте автором у тексті статті.

Сукупність проблем (питань), розглянутих у тексті, складає його проблематику, яка стає зрозумілою після проведеного аналізу тексту.

5. Написати анотацію з дотриманням загальноприйнятої структури та використанням усталених мовних конструкцій.

1.4. Запам'ятайте найбільш поширені вирази, які використовуються для написання анотації.

Структура	Лексичні засоби
Тема статті	<p>Стаття має назву, називається...</p> <p>Стаття присвячена темі, проблемі, питанню ...</p> <p>Автор розповідає про ... , дає оцінку (чому?).</p>
Проблема статті	<p>У статті автор дає визначення (чого), висвітлює, порушує питання; характеризує роль...</p> <p>Основна увага приділена (чому?): висвітленню питань, розгляду проблеми, класифікації...</p> <p>Стаття знайомить (із чим?)...</p> <p>Автор ставить перед собою мету..., розповідає (про що?), розглядає питання, проблеми</p>
Ілюстрація автором своїх позицій	<p>Автор наводить приклад того, як...</p> <p>Автором наведені факти, цифри, дані, які ілюструють...</p>
Висновки	<p>Автор приходить до висновку, до думки, робить висновок, що ... ,</p> <p>Отже, у статті підведено підсумки (чого): дослідження, порівняння, аналізу...</p>

1.5. Прочитайте статтю та аотацію до неї.

ЕПОХА НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Розвиток людства супроводжує постійний науковий і технічний пошук. Другу половину ХХ – початок ХХІ ст. називають епохою науково-технічної революції (НТР), яка охопила практично всі галузі економіки, більше того – усі сфери людської діяльності. Сутність НТР означає появу принципово нових видів техніки, предметів праці, зумовлених науковими відкриттями та

їх практичним застосуванням, тобто докорінну революційну зміну технологічного способу виробництва.

За останні 50-70 років людство навчилося будувати атомні електростанції, опанувало надзвукові швидкості, навчилося використовувати енергію річок. Завдяки реактивному двигуну люди можуть швидко переміщатися з одного континенту на інший, а політ людини в космос у 1961 році став початком освоєння людством навколоземного простору.

Друга половина ХХ ст. – це також доба кібернетики – науки про закономірності отримання, зберігання, передавання інформації в складних системах, машинах і живих організмах. Доба кібернетики характеризується появою комп'ютерів. Зараз люди не уявляють свого життя без комп'ютера, мобільного телефона, мережі Інтернет, GPS-навігатора в автомобілі. Вони постійно користуються перевагами технічного прогресу в побуті. З кожним роком завдяки НТР життя людей стає більш комфортним. Мобільні телефони перетворилися зі зручних засобів зв'язку на персональні комп'ютери, завдяки яким користувачі миттєво отримують доступ до інформації та послуг. Зі смартфонів можна здійснити покупки, орендувати автомобіль, спланувати поїздку й придбати квитки на літак чи потяг, записатися на прийом до лікаря. Освоєння космосу, створення комп'ютера й розшифрування будови молекули ДНК, де зберігається генетичний код, стали видатними науковими подіями ХХ ст., яке було найбільш революційним за всю історію людства.

Під час науково-технічної революції змінилася роль людини в процесі виробництва. Завдяки використанню роботизованої техніки скоротилася частка важкої фізичної праці й збільшилася частка розумової праці, тому що сучасні виробничі процеси потребують висококваліфікованої робочої сили. Визначних успіхів досягнуто також у біології та медицині. Окремі з них – пересадка людських органів, створення штучних медичних апаратів. Значна частина відкриттів у біології та медицині була результатом інтеграції цих наук з фізикою і хімією. На стиках інтеграційних процесів виникли нові галузі й напрями, такі як біофізика, біохімія, радіаційна біологія, біоніка,

космічна біологія, біотехнологія, генна інженерія.

Новітні великі наукові відкриття визначили сучасні напрями розвитку НТР: подальше перетворення науки на продуктивну (виробничу) силу, автоматизація та роботизація виробництва, відкриття і використання нових видів енергії, впровадження новітніх технологій виготовлення сучасних матеріалів, розвиток біотехнологій та генної інженерії.

НТР триває, прогресивно впливаючи на світове господарство, заохочуючи людину до нових відкриттів і досягнень. НТР справляє потужний вплив на всі види сучасного виробництва, на всю систему суспільних відносин, на саму людину і навколишнє середовище.

Анотація

Стаття має назву «Епоха науково-технічної революції». Автор розповідає про розвиток і досягнення науки та техніки в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. **У статті дається визначення НТР, характеризується її роль у житті людей, розглядаються сучасні напрями розвитку науково-технічної революції. Автором наведені дані про основні здобутки НТР за цей період. Автор приходить до висновку, що завдяки досягненням науки і техніки відбулися величезні зміни в житті людини.**

1.6. Прочитайте текст. Розподіліть його на змістові частини. Визначте інформаційний центр кожної частини. Запишіть його назву. Складіть анотацію тексту.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ – ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СВІТУ

Зростання обсягів виробництва і міжнародної торгівлі, розширення ринків збуту і виникнення міжнародного поділу праці об'єднали країни і континенти в єдиний господарський механізм, поклали початок глобалізації.

Глобалізація – процес всесвітнього економічного, політичного та культурного об'єднання, взаємопроникнення, а також уніфікації – зведення до єдиної системи, перетворення певного явища на планетарне, – таке, що стосується всієї Землі. У сучасному світі глобалізація охопила не тільки економіку, торгівлю, а й культуру, політику, мистецтво, інші сфери життя. Елементами глобалізації є світове господарство і глобальний ринок, міжнародні організації та міжнародне право, транснаціональні корпорації (ТНК) і світова культура.

Глобалізації сприяють такі процеси, як міжнародний рух капіталу, розвиток міжнародного транспорту, обмін новітніми технологіями, виникнення нових засобів зв'язку, міжнародний туризм, поява спільних для світової спільноти проблем.

На сучасному етапі можна спостерігати такі прояви глобалізації:

1. Глобалізація формує систему управління на всепланетарному та регіональному рівнях. На початку ХХ ст. у світі налічувалося 37 міжурядових організацій, а на кінець ХХ ст. – 300. Міжнародні організації, об'єднуючи у своїх рамках економічний, політичний, науковий потенціал різних держав, володіють великими можливостями й можуть здійснювати принциповий вплив на розвиток світової економіки. Наприклад, Організація Об'єднаних Націй (ООН) – міжнародна міжурядова організація глобального типу, метою якої є збереження миру і міжнародної безпеки, розвиток співробітництва між державами світу.

2. Досягнення НТР у сфері інформатики і зв'язку, поява Інтернету, розвиток міжнародних контактів спричинили створення глобальної світової спільноти.

3. Розширюються та поглиблюються економічні й політичні інтеграційні процеси, передусім у Європі. «Спільний ринок» перетворився на могутню економічну, валютно-фінансову та політичну співдружність – Європейський Союз.

4. Глобалізація зумовлює інтенсифікацію культурного обміну, туризму, спорту тощо. Світове турне відомих музикантів, інтернаціоналізація освіти та світові тенденції моди, міжнародний туризм і чемпіонати світу з футболу чи сучасні Олімпійські ігри зближують країни і народи на нашій планеті.

Але процес глобалізації має й негативні наслідки. Незважаючи на зростання якості життя в розвинених країнах світу, поглиблюються нерівномірності розвитку бідних країн світу; іноді відбуваються нав'язування сильними країнами своєї волі, формування нераціональної структури господарства, політичної та економічної залежності. Унаслідок глобалізації економічна криза, що вражає економіку однієї або кількох провідних країн світу, охоплює весь світ. Загрозою всьому світові є активізація міжнародного тероризму. Експансія масової культури ускладнює розвиток національних культур малих народів і країн.

Таким чином, глобалізація є незворотнім процесом поглиблення зв'язків між різними країнами світу, їх інтеграції на економічному, політичному, культурному, технологічному та інших рівнях. Як об'єктивний процес планетарного масштабу вона має як позитивні наслідки, так і негативні. Саме тому глобалізація потребує регулювання на національному та міждержавному рівнях.

1.7. Прочитайте текст і напишіть до нього анотацію.

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ

Однією з найдинамічніших сфер застосування комп'ютерних технологій є комп'ютерна графіка. Її діапазон застосування широкий: від створення комп'ютерних ігор, оформлення рекламної продукції до масштабних проєктів у машинобудуванні та наукових дослідженнях.

Комп'ютерна графіка надає можливості покращити ти прискорити процес проєктування із застосуванням складних технологій: інженер може створити

зразок на комп'ютері, вилучити недоліки без побудови матеріального макету. Під час розробки можна створити тривимірне зображення майбутнього механізму, що дає змогу уникнути великих витрат, оскільки немає необхідності багато разів уточнювати документацію при створенні реального об'єкта. Окрім цих переваг, комп'ютерна графіка відкриває доступ до архівної бази, яку варто використати для проведення презентації продукту та його реклами.

Проектування не єдина сфера застосування комп'ютерної графіки. Її успішно використовують дизайнери та архітектори. Перед проектуванням промислової будівлі, споруди культурного призначення чи житлового масиву спочатку створюється тривимірна модель за конструкторською документацією. Повна ілюзія реальності майбутньої споруди дає можливість контролю не лише форми, але й властивостей матеріалів приміщення, пропонує різні варіанти інтер'єру за смаком замовника.

Широко застосовують нові інформаційні технології в сучасній освіті, оскільки вони вирізняються найвищою інформативністю. Інформація графічних зображень вирізняється концентрованою формою і є найдоступнішою для сприйняття й аналізу за обмежений проміжок часу, навіть якщо це стосується дисциплін не технічних, а гуманітарних. Комп'ютерна графіка сприяє реалізації принципу наочності в навчанні та в організації самостійної роботи.

Отже, областями застосування тривимірної графіки є:

- комп'ютерне проектування, яке застосовується в архітектурі й дизайні інтер'єрів, у створенні віртуальних галерей тощо;
- автоматизоване проектування складних деталей, загального вигляду автомобіля, літака, пароплава тощо.

Найпопулярнішою ділянкою застосування тривимірної графіки залишаються комп'ютерні ігри. Це дає змогу створити фантастичні сюжети віртуальних подорожей користувача як у реально недоступні фотографуванню процеси (внутрішня робота двигуна, обмін речовин у

людському організмі), так і в нереальні світи, народжені за допомогою відеомонтажу.

Велика армія програмістів працює над створенням тривимірної графіки, долаючи недоліки, що виникають у процесі, зокрема, чіткість візуалізації позбавляє сцену чуттєвості. Для вилучення цього недоліку використовується набір фільтрів, що дають змогу імітувати глибину різкості зображення, розмивання контуру під час руху об'єкта.

1.8. Прочитайте текст і напишіть анотацію.

ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНИ

Для здійснення державних функцій кожна держава створює централізований грошовий фонд – державний бюджет. Сформовані державні доходи використовуються для утримання органів управління, силових відомств (армія, поліція тощо), розвитку матеріального виробництва і вирішення соціально-економічних проблем. Бюджет формується шляхом акумуляції частки доходів усіх галузей матеріального і нематеріального виробництва. Прибуток від їхньої фінансово-господарської діяльності, тобто перевищення надходжень над витратами, має ще одну назву – чистий доход. На основі державного бюджету, що складається з податків, платежів і зборів, створюється фінансовий план, який містить такі підрозділи: а) доходи; б) видатки; в) бюджетна різниця.

Значна частина національного доходу концентрується в бюджеті, оскільки саме бюджет держави впливає на розподіл і перерозподіл грошових накопичень, забезпечує оптимальні народногосподарські пропорції між централізованими і децентралізованими процесами.

У законі про Державний бюджет України передбачається порядок формування доходів і видатків. Одержання доходів відбувається за встановленим механізмом їх формування, де визначені строки надходжень та

відповідальність платників податків, платежів і зборів, що регламентуються законом.

Обсяг видатків визначається розрахунками потреб і рівнем ефективності їх використання. Значна частина видатків спрямовується на розширене відтворення матеріального виробництва, транспорту, послуг, торгівлі, а також на потреби соціальної сфери: освіту, науку, культуру, охорону здоров'я; на утримання органів державного управління, армії, служби безпеки, митниці, служби внутрішніх справ тощо.

Під час формування бюджету виникають питання щодо бюджетної різниці, бюджетного дефіциту і бюджетного резерву.

Різниця між доходами і видатками називається бюджетною різницею. Вона відіграє в бюджеті стабілізуючу роль.

Якщо видатки перевищують доходи, утворюється бюджетний дефіцит, що буває в умовах гострої кризи. Щоб покрити дефіцит, необхідно отримати нові доходи або вдатися до банківських позичок.

Щоб економіка функціонувала безперебійно, треба забезпечити її фінансовими ресурсами, які резервуються у спеціальних грошових фондах і називаються бюджетним резервом.

Отже, для ефективного розпорядження бюджетом необхідно вести повний облік джерел доходів, суворо дотримуватися режиму економії, збалансувати доходи і видатки, ліквідувати (закрити) позички за рахунок ефективного функціонування економіки й постійного зростання національного доходу.

1.9. Прочитайте текст. Виділіть основну інформацію кожної частини тексту і запишіть її у формі тез. Напишіть анотацію тексту.

ЗАКОНИ І ЗАКОНОМІРНОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ

Менеджмент як наука і сфера діяльності людини створюється, діє і розвивається відповідно до власних законів і принципів.

Закон – категорія, що відображає істотні, загальні й стійкі відносини залежності між предметами і явищами об'єктивної дійсності, які повторюються й впливають із їхньої сутності.

Закони менеджменту є основою створення й функціонування організацій. Дія цих законів виявляється в діяльності людини. Вони не суперечать сутності й об'єктивному характеру економічних законів.

Будь-яка наука розвивається на основі властивих тільки їй законів і закономірностей. У менеджменті як науці також є свої особливі закономірності.

Закономірності, як і закони, встановлюють загальні, істотні й необхідні залежності й зв'язки між досліджуваними явищами. Між категоріями “закономірність” і “закон” практично не існує розбіжностей.

У теорії менеджменту закономірність – це первісне формулювання закону на початку його теоретичного осмислення і дослідження.

Закономірності менеджменту є сполучною ланкою між економічними законами й теорією менеджменту.

Можна виділити такі основні закони менеджменту:

1. Закон спільності цілей.

Ефективна спільна діяльність людей в організації можлива тільки за наявності спільної мети. І навпаки, відсутність спільної мети робить працю людей безглуздою.

2. Закон поділу праці.

Цей закон відображає сутність менеджменту як виду діяльності людини. До змісту цього закону входить така категорія, як спеціалізація управління.

3. Закон зовнішнього доповнення.

Будь-яка організація повинна мати потенціал, здатний компенсувати наслідки, зумовлені різного роду зовнішніми чинниками, вплив яких на організацію не може бути завчасно передбачений.

4. Закон інерції.

Відповідно до цього закону для ефективної діяльності будь-якої організації, яка піддається різноманітним впливам зовнішнього середовища, необхідно, щоб інформація про результати її власних дій передавалася їй як частина тієї інформації, відповідно до якої вона повинна продовжувати функціонувати й далі, зберігаючи свої властивості.

5. Закон економії часу.

У менеджменті цей закон пов'язаний із продуктивністю, яка є мірилом використання часу, затраченого на одержання результату. Продуктивність є головним джерелом економічного зростання організації.

Отже, менеджмент має відповідати вимогам об'єктивних законів. Процес урахування вимог цих законів здійснюється через розуміння об'єктивності дії законів і творчу діяльність керівництва й менеджерів організації.

1.10. Прочитайте текст. Розподіліть його на змістові частини.

Сформулюйте й запишіть основну думку кожної частини у вигляді тез.

Складіть анотацію тексту.

АВТОТРАНСПОРТ І ДОВКІЛЛЯ

Важко уявити сучасну людину без автомобіля. У розвинутих країнах автомобіль вже давно є найнеобхіднішою побутовою річчю. Рівень так званої «автомобілізації» населення став одним з основних економічних показників розвитку країни і якості життя населення. Однак, саме автотранспорт є основним джерелом забруднення повітря у великих містах. Гази, які виділяються внаслідок згоряння палива в двигунах внутрішнього згоряння, містять більше 200 найменувань шкідливих речовин, у тому числі канцерогени. Нафтопродукти, залишки від стертих шин та гальмівних колодок, сипкі і пилові вантажі, хлориди, які використовують для посипання доріг узимку, забруднюють придорожні смуги та водні об'єкти. Шкідливі речовини, під час експлуатації автотранспорту, потрапляють у повітря з

відпрацьованими газами, випарами з паливних систем, а також під час заправки автомобіля паливом. Вихлопні гази накопичуються в нижніх шарах атмосфери, тобто шкідливі речовини знаходяться в зоні дихання людини. Різні хімічні елементи, особливо метали, що накопичуються в ґрунтах, засвоюють рослини і передаються по харчовому ланцюгу в організми тварин і людини.

Частина шкідливих речовин розчиняється і виноситься ґрунтовими водами, потім потрапляє в ріки, водойми і вже через питну воду може потрапити в людський організм. Найбільш поширеним і найтоксичнішим із транспортних викидів є свинець. Санітарна норма вмісту свинцю в ґрунті – 32 мг/кг. За даними екологів, уміст свинцю на поверхні ґрунту біля траси Київ-Одеса в Україні наближається до 1000 мг/кг, але в місті, де дуже інтенсивний рух транспорту, цей показник може бути більшим у 5 разів. Тому автомобільний транспорт варто віднести до категорії найнебезпечніших джерел забруднення повітря поблизу автомагістралей.

Як можна захистити довкілля від шкідливого впливу транспорту? Наприклад, у США будують захисні смуги завширшки 100 м з обох боків магістралі чи дороги, де дуже інтенсивний рух транспорту. За 10 років експлуатації такої дороги у її захисних смугах на кожному метрі акумулюється до 3 кг свинцю. У Голландії дозволено використовувати під посіви землю, яка знаходиться на відстані понад 150 м від дороги, оскільки там дослідили, що в межах 150 м від магістралі в рослинах накопичується в середньому від 5 до 200 мг/кг свинцю.

Транспорт не лише забруднює довкілля, він також є джерелом шуму. Рівень шуму вимірюють у децибелах (дБ). Для людини допустима межа дорівнює 90 дБ. Якщо звук перевищує межу, то це може викликати в людини нервові розлади і постійний стрес. Останнім часом транспортний шум став дуже гострою проблемою для населення.

Отже, транспортно-шляховий комплекс – одне з найпотужніших джерел забруднення довкілля й основне джерело шуму в містах. Окрім того,

транспорт – джерело ще й теплового забруднення, що є причиною парникового ефекту.

1.11. Прочитайте текст і напишіть анотацію.

МАТЕРІАЛИ ТА ВИРОБИ ДЛЯ ЗОВНІШНЬОГО І ВНУТРІШНЬОГО ОЗДОБЛЮВАННЯ БУДІВЕЛЬ І СПОРУД

Фасад – це обличчя будівлі, він повинен мати естетичний вигляд. Розташування будинку, його призначення, кількість поверхів повинні враховуватися перед проведенням фасадних робіт.

Звичайно ж, дизайн фасаду має відповідати функціям призначення конкретної будівлі, адже ніхто не стане, наприклад, прикрашати промислову будівлю колонами або ліпниною. Кожна будівля повинна мати свій індивідуальний фасад, особливо зараз, коли епоха однакових типових будинків залишилася в минулому. Правильно вибране фасадне облицювання впливає на довговічність будинку, на його здатність зберігати тепло, на рівень вологості в помешканнях.

Фасад повинен бути міцним, вогнестійким, теплопровідним, мати необхідну звукоізоляцію. Облицювання фасаду повинне бути стійким до несприятливих зовнішніх умов. Це і забруднення у вигляді пилу, кіптяви, сажі, і вплив опадів, сонячних променів. Усі ці чинники руйнують матеріали, з яких зведений будинок. Тобто фасадне облицювання має бути особливо стійким до такої дії.

Гідроізоляція – ще одне важливе завдання фасадного облицювання. Облицювання повинне захищати фасад від зовнішньої вологи. Воно має бути стійким до дії вологи і запобігати її проникненню всередину.

Теплоізоляція – ще одне серйозне завдання, вирішенню якого покликане сприяти облицювання фасаду. Цей параметр тісно пов'язаний із попереднім. При неправильному співвідношенні водопоглинання і

паропроникнення зайва волога, накопичуючись у стінах, веде не лише до їх руйнування, але і до втрати тепла в холодну пору року. Теплоізоляція фасадів досягається за рахунок комплексних заходів. Тут слід враховувати і теплопровідні властивості матеріалів, і додаткову теплоізоляцію, якщо така передбачена.

Існує досить багато способів облицювання фасадів, які покликані не тільки захистити стіни будівлі від погодних катаклізмів, а й надати будинку привабливий вигляд. Ключову роль у будь-якій технології відіграють матеріали для облицювання фасадів. Сьогодні в будівництві застосовуються три основні напрями облицювання будівель – це фасадні панелі, штукатурки, плитка або камінь. Саме ці варіанти обробки фасаду будинку не тільки гарантовано прикрасять його, але й стануть повноцінним захистом від природних агресорів.

1.12. Прочитайте текст і напишіть анотацію.

ЕЛЕКТРИКА В ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Життя сучасної людини неможливо уявити без електрики. Промисловість, сільське господарство, наука, медицина, радіо і телебачення, Інтернет, численні види зв'язку, побутові прилади і пристрої, освітлення міських вулиць і автодоріг – це лише незначна частка застосування електрики в сучасному світі. І природно, що припинення енергозабезпечення навіть на незначний відрізок часу призводить до майже повної зупинки життєдіяльності людини.

В епоху, коли електрику ще не було відкрито, людина була надзвичайно обмеженою у своїх можливостях. Відкриття електричного струму викликало справжній переворот в існуванні і світогляді всього людства. Людська цивілізація отримала можливість стрімко розвиватися, досягати нових висот в науці і техніці.

Основний пік робіт і досліджень, пов'язаних із відкриттям електричного струму, припадає на кінець XIX – початок XX ст. Цей період надзвичайно багатий безцінними винаходами в галузі електрики. Саме тоді було закладено міцну наукову базу, яка дала можливість стрімко розвиватися електроенергетиці й досягти сучасного рівня практично в усьому світі.

Як наслідок того, що значення електрики в усіх сферах життєдіяльності сучасного суспільства просто колосальне, проблеми стабільного і якісного енергопостачання, надійної і стійкої передачі електроенергії від електричних станцій до споживачів, безперебійного функціонування різноманітного електротехнічного обладнання є надзвичайно важливими й актуальними.

Якісного, стабільного і безперебійного енергозабезпечення вкрай потребують промислові та сільськогосподарські підприємства, урядові, фінансово-економічні та оборонні структури, науково-дослідні центри, заклади охорони здоров'я та освіти. Неможливо назвати ту область сучасної життєдіяльності людини, де б не використовувалася електроенергія. Тому від якісної, ефективної та оперативної роботи структур, що забезпечують безперебійне постачання електроенергією численних об'єктів народного господарства, залежить успішне існування людського суспільства.

Енергетика в сучасному світі є основою розвитку базових галузей промисловості, що визначають прогрес суспільного виробництва.

Специфічною особливістю електроенергетики є те, що її продукція не може накопичуватися для подальшого використання, тому споживання відповідає виробництву електроенергії і за розмірами (зрозуміло, з урахуванням втрат), і в часі.

Сучасне поширення електроенергетики пояснюється її специфічними властивостями: можливістю перетворюватися практично в усі інші види енергії (теплову, механічну, звукову, світлову тощо); здатністю відносно просто передаватися на значні відстані у великих кількостях; величезними швидкостями протікання електромагнітних процесів; здатністю до дроблення енергії та перетворення її параметрів (зміна напруги, частоти).

У промисловості електрична енергія застосовується як для приведення в дію різних механізмів, так і безпосередньо в технологічних процесах. Робота сучасних засобів зв'язку (телеграф, телефон, радіо, телебачення) заснована на застосуванні електроенергії. Без неї неможливим був би розвиток кібернетики, обчислювальної техніки, космічної техніки. Величезну роль електроенергія відіграє в транспортній промисловості, оскільки електротранспорт не забруднює довкілля.

Таким чином, електроенергетика – важлива частина життєдіяльності людини. Рівень її розвитку відображає рівень розвитку продуктивних сил суспільства і можливості науково-технічного прогресу.

2. ТЕКСТИ- ОРІЄНТИРИ ДЛЯ СКЛАДАННЯ МОНОЛОГІЧНИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ

2.1. Ознайомтеся зі структурою тексту: зверніть увагу на послідовність викладу інформації. Запишіть запитання, на які відповідає кожен абзац. Повторіть дієслова, необхідні для розповіді про країну.

УКРАЇНА

Україна – найбільша за площею європейська держава. Її територія – 603,7 тис. кв. км. Держава Україна розташована у східній частині Європи. Вона межує із сімома країнами: на заході – з Польщею, Словаччиною,

Угорщиною, Румунією; на південному заході – з Молдовою, на північному заході – з Білоруссю, на сході – з Росією.

Українська державність має багатовікову історію. Сучасна незалежна Україна – це новий етап історичного розвитку, який бере початок від 1991 року. Тоді народ на референдумі проголосував за незалежність. 24 серпня – національне свято, День Незалежності України.

Населення України багатонаціональне. Воно складає 42 мільйони осіб. Столиця України, її політичний, економічний та культурний центр – Київ. Державна мова – українська. Герб України – тризуб, прапор – жовто-блакитний. Гімн України починається словами: «Ще не вмерла України ні слава, ні воля», що нагадує про тривалу боротьбу українців за рідну землю.

Рельєф України переважно рівнинний, лише на заході є Карпатські гори, а на півдні – Кримські. Найвища вершина українських Карпат – Говерла. Її висота 2061м. На території України протікає 73 тис. річок. Найдовша з них – Дніпро (довжина понад 2201 км). По течії Дніпра збудовано кілька гідроелектростанцій. До великих європейських річок належить Дунай, який протікає через 14 країн і забезпечує водне сполучення.

На півдні береги України омивають Чорне і Азовське моря. Чорне море глибоке (максимальна глибина – 2245м), а Азовське – наймілкіше на Землі (його глибина всього 15 м). Найбільший морський порт на березі Чорного моря знаходиться в Одесі.

Україна відома в усьому світі своїми ґрунтами, які називають чорноземами. Ці ґрунти найродючіші. Вони поширені в степу і лісостепу. Клімат помірно континентальний.

Пшениця

Соняшник

Це дає змогу розвивати сільське господарство і вирощувати зернові культури (пшеницю, ячмінь, жито, кукурудзу), олійні (соняшник), цукровий буряк, овочі. Здавна Україна славилася бджільництвом.

Україна багата на природні ресурси. Тут видобувають залізну руду, марганець, графіт, сірку, вугілля, кам'яну сіль. Україна має природний газ, нафту, але не всі родовища корисних копалин розроблені. У місцях видобутку побудовано великі шахти, заводи, комбінати, які переробляють сировину і виготовляють продукцію для внутрішнього і зовнішнього ринків. Працюють важка, легка, хімічна галузі промисловості. В усьому світі відомі металопрокат, турбіни, найбільші літаки – «Руслан» і «Мрія», виготовлені в Україні. Інтенсивно розвивається торгівля.

Однак вигідне географічне положення України зумовило часті зазіхання сусідів на її територію, тому держава потребує стабільності для економічного розвитку.

2.1.1. Розташуйте пункти номінативного плану в послідовності, що відповідає прочитаному текстові.

- А) Місцезрешування України.***
- Б) Проблеми географічного положення.***
- В) Сусіди України.***
- Г) Природні ресурси України.***
- Д) Промисловість.***
- Е) Населення, столиця.***
- Є) Державна символіка.***
- Ж) Рельєф: рівнини, гори.***
- З) Водойми: річки, моря.***
- И) Сільське господарство: культури.***
- І) Проголошення незалежності.***

2.2. Прочитайте текст. Стисло запишіть основний інформативний матеріал, необхідний для розповіді про видатних українських учених і винахідників.

УЧЕНІ ТА ВИНАХІДНИКИ УКРАЇНИ

Україна подарувала світові величезну кількість талановитих людей. Серед них – видатні вчені, винахідники, Нобелівські лауреати, герої війни, громадські діячі, письменники, музиканти, обдаровані лікарі та спортсмени. Відомі українці прославили Україну та її народ в різних куточках світу. Саме вони творили історію і, зрештою, змінили світ. Саме завдяки їхнім винаходам, досягненням та перемогам світ дізнавався про Україну. Вони гордість країни!

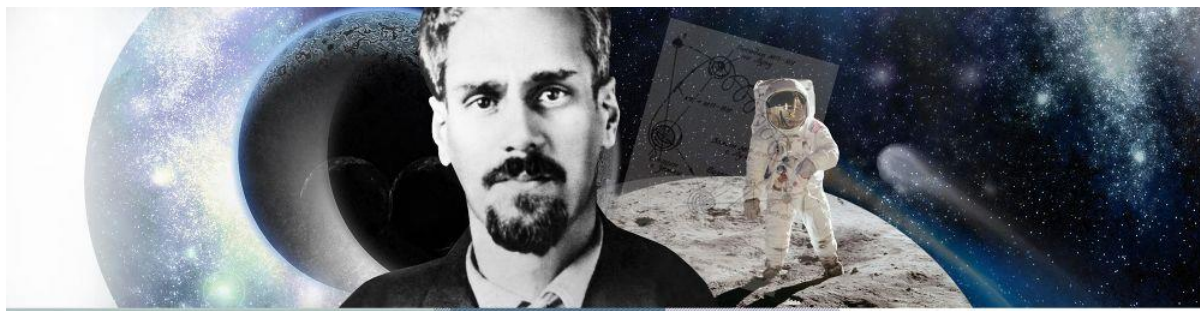

Багато вчених України мають світову славу. Україну вважають батьківщиною кібернетики: перший у Європі комп'ютер було створено в Києві. Колектив учених, яким керував Сергій Лебедев (1902 – 1974), створив Велику електронно-обчислювальну машину (1950 р.). Комп'ютери Лебедева були не гіршими за комп'ютери відомої американської фірми ІВМ. У 1972 році Лондонський музей науки придбав першу супер-ЕОМ, створену Лебедевим.

Україна – космічна держава. Перший у світі проект апарата для польоту в космос та схему ракетного двигуна розробив у ХХ столітті українець Микола Кибальчич (1853 –

1881). Але винахідника було знищено як політичного злочинця, а його проєкт став відомим тільки через 37 років після смерті науковця.

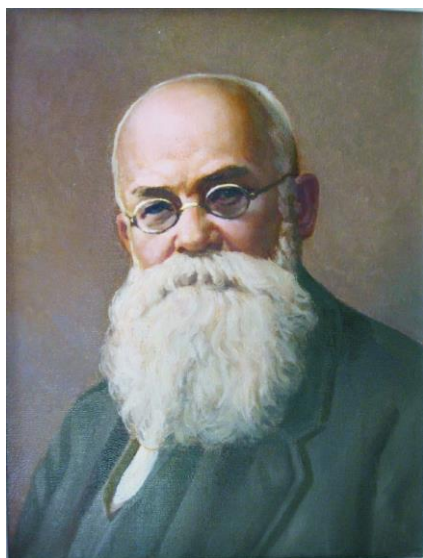

ЮРІЙ КОНДРАТЮК

Юрій Кондратюк (1897 – 1942) – видатний учений-самоук, чийм іменем названо трасу, якою людина вперше здійснила посадку на Місяць. Він був одним із піонерів ракетної техніки й теорії космічних польотів. Розрахунки Ю. Кондратюка використали американці, коли готували в 1969 році політ на Місяць астронавтів Армстронга й Олдрінга.

В Україні народився й навчався Сергій Корольов (1907-1966) – всесвітньо відомий учений і конструктор у галузі ракетобудування й космонавтики, головний конструктор перших ракет-носіїв, штучних супутників Землі, пілотованих космічних кораблів, основоположник космічної космонавтики.

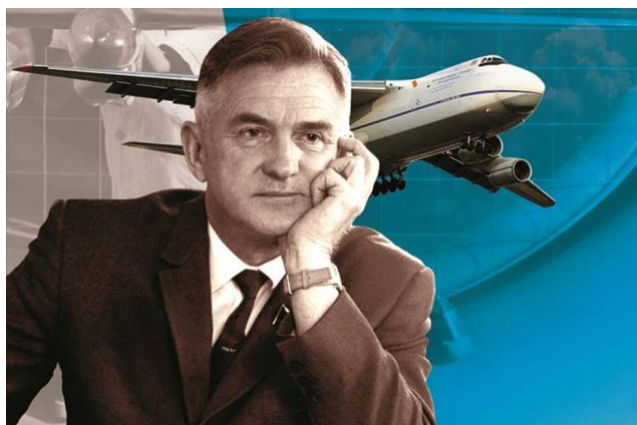

Михайло Грушевський (1866 – 1934) – український учений-історик, визначний політик, письменник. Він досліджував проблеми історії та літератури. М. Грушевський – учений світового рівня, творча спадщина якого вражає

своїм тематичним діапазоном та енциклопедичністю. Він написав близько двох тисяч праць з історії, літератури, соціології, етнографії. З-поміж них і велика наукова праця в 13 книгах – «Історія України-Руси».

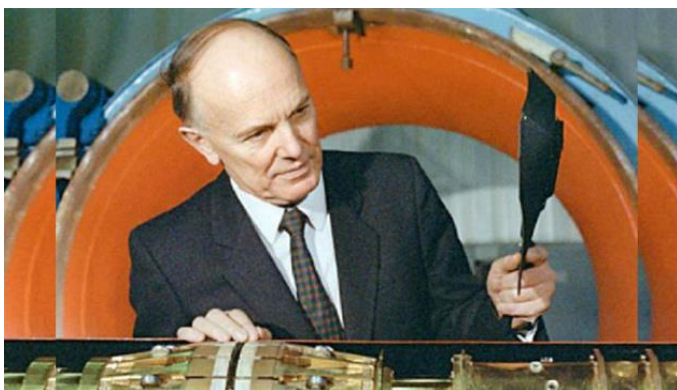

Двадцятирічний київський студент Ігор Сікорський створив свій перший гелікоптер. Газети й журнали писали про його польоти на літаку власної конструкції. У США Сікорський став відомим на весь світ конструктором гелікоптерів і літаків. Його гелікоптери будували в різних країнах світу. Сікорський (1889 – 1972) – видатний конструктор авіаційної техніки ХХ століття.

Олег Антонов – прославлений авіаконструктор, "батько" транспортної авіації, людина, чиє життя було тісно пов'язане з Україною. Його ім'я носять найбільші у світі літаки – «Руслан» та «Мрія». "Мрія" – візитна картка України і найбільший літак у світі за всю історію авіації з розмахом крила

88,4 м. Він також найважчий вантажний літак, який коли-небудь піднімався в повітря (злітна вага 640 тонн). Головною справою життя Олега Антонова стали літаки. Під його керівництвом спроектовано і побудовано десятки прекрасних повітряних суден різноманітного призначення, які відомі в усьому світі. Завдяки йому Україна стала авіаційною державою.

Ім'я видатного українського вченого Бориса Патона (1918 – 2020) відоме далеко за межами України. Він працював у галузі металургії, технології металів, електрозварювання та матеріалознавства. Його життя – ціла епоха в науці. І не тільки українській, а й світовій. Адже в матеріалознавстві, в електрозварюванні немає людини, яка б стільки зробила і досягла, як він.

Українські вчені, винахідники працюють заради прогресу в різних галузях науки й техніки, удосконалюють наш світ, дивують нас своїми відкриттями та винаходами.

2.2.1. Підготуйте розповідь про видатного вченого вашої країни.

2.3. Прочитайте текст. Випишіть із нього тези, які допомагають структурувати інформацію про життєвий і творчий шлях Т. Шевченка. Складіть хронологічну таблицю біографії поета-революціонера.

ТАРАС ГРИГОРОВИЧ ШЕВЧЕНКО

Тарас Григорович Шевченко належить до тих людей, чії імена відомі всьому світові. Великий український народний поет, художник, видатний діяч свого часу, він є батьком нової української літератури – літератури критичного реалізму – і революційно-демократичного напрямку в живописі.

У період царювання Миколи I поет-революціонер сказав своє мужнє слово – і воно пролунало як вирок режиму насилля і безправності. А мріяв Шевченко про вільне життя на своїй землі, мріяв про свободу і рівність.

Коротким було життя Тараса Григоровича – всього 47 років, із яких 24 роки він був кріпаком, 11 років перебував на засланні, а 13 літ жив під наглядом жандармів.

Народився Т. Шевченко 9 березня 1814 року в селі Моринці на Черкащині в селянській родині. Хлопчик рано лишився сиротою, був пастухом, наймитом у попа, а з 14 років – "козачком" у поміщика Енгельгардта.

У 1833 році, коли поміщик переїхав до Петербурга, Тараса віддали на навчання до майстерні Ширяєва. Художники артілі Ширяєва прикрасили своїми роботами стіни Сенату, Синоду і Великого театру.

Талановитий поет і художник, Тарас залишався кріпаком. І ось навесні 1838 року друзі допомогли Шевченку стати вільним: відомий художник Карл Брюллов намалював портрет поета Василя Жуковського, гроші від продажу цього портрета відчинили Тарасові двері на волю. Цього ж року Т. Шевченко вступив до Академії, де навчався мистецтва живопису.

У 1837 – 38 роках Тарас пише перші вірші. А в 1840 році світ побачила перша збірка поетичних творів Тараса Шевченка "Кобзар" (пізніше всі поезії увійшли до книжки з такою ж назвою).

Кобза

Кобзарі

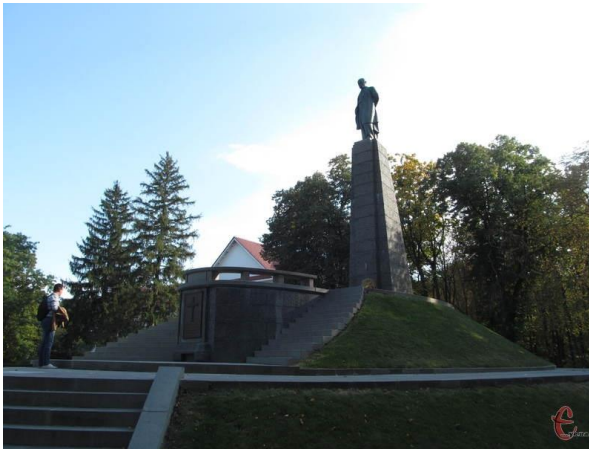
Кобзарями називали мандрівних співців, які складали пісні про національний рух за незалежність, а потім виконували їх під акомпанемент кобзи або бандури – українських національних інструментів. Заклик до повалення царизму і кріпосного ладу пролунав у знаменитому вірші "Заповіт" ("Як умру, то поховайте..." – 1845р.) і знайшов відгук у тисячах сердець різних народів. Цей вірш перекладений багатьма мовами народів світу, що боролися за світле майбутнє.

У 1844 році Шевченко влаштувався на роботу художником в археологічну експедицію, де створив серію акварельних робіт і малюнків "Живописна Україна". У цей же час він побачив Україну реалістично і написав могутні своїм духом твори – поеми «Кавказ», «Сон», «І мертвим, і живим...»

1846 року Шевченко вступив у таємне Кирило-Мефодіївське товариство, а наступного року його арештували й віддали в солдати на 25 років, заборонивши писати й малювати.

Лише після смерті царя Миколи I Шевченку вдалося звільнитися, але його здоров'я погіршилося. У 1860 році йому було присвоєно звання академіка з гравіювання.

Помер Тарас Григорович 10 березня 1861 року в Петербурзі, труна з його тілом була перевезена на батьківщину, і, згідно з заповітом поета, поховали його на Чернечій горі над Дніпром, що біля Канева. Це місце стало святим для українців.

2.4. Прочитайте текст. Знайдіть у ньому інформацію щодо того, якими є:

- **принципи освіти в Україні,**
- **структура системи освіти,**
- **мережа напрямків підготовки фахівців,**
- **реформи в освітянській галузі,**
- **освітньо-кваліфікаційні рівні та форми навчання,**
- **переваги отримання вищої освіти в Україні для студентів-іноземців.**

ОСВІТА В УКРАЇНІ

Освіта в Україні базується на принципах гуманізму, демократії, взаємоповаги між націями. Громадяни України мають право на безкоштовне навчання в усіх державних навчальних закладах незалежно від статі, національності та соціального стану.

Система освіти має таку структуру:

- дошкільна освіта,
- загальна середня освіта,
- професійно-технічна освіта,
- вища освіта,
- аспірантура,
- докторантура.

За роки незалежності система освіти зазнала значних змін. З'явилися приватні навчальні заклади, розширилась мережа напрямків підготовки спеціалістів. Нині вища школа України готує спеціалістів майже 600 спеціальностей за 76 напрямками. Випускники українських вишів – гідні конкуренти на світовому ринку праці.

Підписавши у 2008 році Болонську декларацію, Україна реформує свою систему вищої освіти, наближує її до системи освіти країн Європи. П'ятибальна система оцінювання змінена на кредитно-трансферну, що значно спростило міжнародну мобільність студентів. Завдяки введенню кредитно-модульної системи вони отримали можливість продовжити навчання в будь-якому європейському університеті. Приєднання до Болонського процесу зробило навчання студентів-іноземців в Україні більш привабливим і перспективним.

Законодавство України надає вільний доступ до отримання освіти за кількома спеціальностями одночасно або по чергово. Актуальність вищої освіти серед населення постійно зростає, оскільки вища школа дає шанс стати успішним, забезпечує фундаментальну наукову, професійну та практичну підготовку студентів.

У структурі вищої освіти виокремлюють освітньо-кваліфікаційні рівні (неповна вища освіта, базова вища освіта, повна вища освіта), їм відповідають рівні акредитації.

Прийом громадян до вишів проводиться на конкурсній основі. Термін навчання залежить від форми навчання – очної чи заочної.

Зараз вищу освіту в Україні отримують майже 2,2 млн. студентів.

Найбільшою популярністю серед іноземців користуються будівельні, інженерні спеціальності, а також медицина, фінанси й економіка. Великі перспективи відкриті перед фахівцями з програмування і комп'ютерної інженерії.

Україна посідає 10-е місце за кількістю іноземців, які отримують тут вищу освіту. Основною причиною такої популярності є зручне географічне положення України, порівняно невисока вартість навчання (у 7 разів дешевша, ніж у США) і сучасна база, яка має потужні наукові традиції. Досягнення українських учених стали прекрасним фундаментом для розвитку системи освіти України.

2.5. Прочитайте текст. Знайдіть у ньому визначення:

- кого називають молоддю,
- якою є сучасна молодь і чому,
- що мотивує діяльність міжнародних молодіжних організацій,
- які світові проблеми є найактуальнішими для молоді,
- чому молодіжні проблеми варто вирішувати в комплексі (наведіть приклад),
- як пов'язані екологічні й молодіжні проблеми,
- взаємозв'язку відповідальності урядів країн і молоді.

РОЛЬ І ПРОБЛЕМИ МОЛОДІ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Молодість – це час планів і надій. Час упевненості, що всі мрії обов'язково здійсняться, і період формування особистості. Це час, коли зустрічаєш друзів на все життя. Молоддю називають людей віком від 15 до

25-30 років, що складає майже чверть (25%) населення планети. Сучасна молодь є найбільш освіченою за всю історію людства. Її роль у політичному, економічному, соціальному і культурному розвитку важко переоцінити, оскільки вона активно бере участь у житті суспільства, нерідко йде попереду важливих процесів.

Головними гарантіями здійснення мрій молоді про щасливе життя є мир, свобода і справедливість, тому міжнародний молодіжний рух веде боротьбу за збереження миру на землі, за захист прав, упевненість у майбутньому.

Оскільки майбутнє належить молоді, її проблеми мають бути пріоритетними в суспільному розвитку. Однак у країнах із перехідною економікою молодь не стільки отримала певні можливості, скільки зіштовхнулася з новими труднощами. Особливо гостро вони відчуються в період кризи і нестабільності.

Нині найактуальнішою є проблема безробіття молоді. Юнакам, а особливо дівчатам, важко знайти роботу за фахом. Роботодавці не хочуть брати на роботу людей без досвіду і трудового стажу. Тому в Україні, наприклад, створюються центри з працевлаштування молоді.

Перш ніж знайти стабільну роботу і розпочати кар'єру, юнак чи дівчина повинні отримати фахову освіту. Нерідко це стає проблемою через відсутність коштів, необхідних для навчання. Як наслідок, у сучасному світі 130 мільйонів осіб молодіжного віку неграмотні. У країнах Центральної та Східної Європи 34 % молоді не вчиться і не працює.

Актуальною для молоді є житлова проблема, яка провокує демографічну проблему – зменшення народжуваності. Відсутність житла і зависокі ціни на нього породжують невпевненість у завтрашньому дні.

Проте медики переконують, що найсерйознішою ознакою нашого часу слід вважати погіршення стану здоров'я молоді. Ця проблема зумовлена екологічним станом довкілля: бракує чистого повітря, води, продуктів харчування, відчутний вплив різного роду випромінюванням. У молодіжному

середовищі швидко поширюються СНІД, наркотична та алкогольна залежність.

Отже, з одного боку, уряди країн усього світу повинні приділяти належну увагу вирішенню молодіжних проблем. Головною метою виховання молодого покоління має бути розвиток здібностей, формування високих моральних рис, відданості ідеалам гуманізму, миру і свободи. А з іншого боку, сама молодь повинна усвідомити власну відповідальність за майбутнє планети, за мир на Землі, тому мусить бути вимогливою як до себе, так і до влади, яка приймає закони, і контролювати їх виконання. Високий рівень самоусвідомлення демонструє українська молодь, особливо протягом років незалежності України.

2.6. Прочитайте текст. Зверніть увагу на календарно-обрядові зимові та весняно-літні свята. Поміркуйте, із яких елементів складається обрядове дійство. Які національні страви характерні для народних свят? Чи могли б ви навести аналогічні приклади зі святкувань у вашій країні? Які пісні, танці, магичні дії супроводжують народне свято?

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ТРАДИЦІЇ ТА СВЯТА

Кожна нація, кожен народ мають свої звичаї, вироблені впродовж багатьох століть. Український народ здавна любив і працювати, і святкувати.

Давні традиції увійшли до складу звичаїв: важко уявити українське Різдво (7 січня) без куті, Великдень – без писанки (розмальованого яйця як символу народження весняного сонця),

Святу Трійцю – без клечання (прикрашання кімнат запашними квітами, травами, гілками).

Українці святкують улітку (7 липня) Купайла – і стрибають через вогонь, вибирають собі пару. Ворожать на Андрія (13 грудня). Це обрядові дії, які презентують давню українську культуру. У народних святах об'єдналися і зберігаються народні традиції святкування давніх язичницьких свят, до яких додалися християнські релігійні празники, державні та міжнародні свята.

Можна виокремити обов'язкові складники українського народного свята: по-перше, традиційні слова і дії господарів дому та їхніх гостей, зокрема, господар звертається до природних стихій (вітер, мороз) на Святвечір, молиться за весь рід. По-друге, народні свята супроводжуються піснями залежно від пори року: взимку співають щедрівки і колядки, навесні – веснянки, а влітку – купальські пісні. По-третє, частиною українських свят є обрядовий стіл із певними стравами: дванадцять пісних страв – на Святвечір; кутя (варена пшениця з медом, маком і горіхами) і узвар (компот із сухофруктів) – на Різдво;

паска (солодкий хліб із родзинками), крашанки і писанки (розмальовані яйця) – на Великдень.

Студенти-іноземці зауважують, передусім, зимові народні свята. Наприклад, 19 грудня українці вшановують святого Миколая. Народ любить Миколая, бо, за легендами, цей святий захищає від стихійного лиха: рибалок – на воді, чумаків – у дорозі. Нині святого Миколая найбільше чекають діти, навіть пишуть йому листи, бо він приносить дарунки тим, хто гарно поведився протягом року і добре вчився. У цей день, за традицією, багаті й небайдужі люди відвідують дітей-сиріт у дитячих будинках і школах-інтернатах, вручають їм щедрі подарунки.

У день Різдва Христового людей збирає вертеп – ляльковий театр, який розповідає про Віфлеєм і народження Ісуса в першій частині, а в другій центральною постаттю є Запорожець, який не боїться самого чорта і б'є всіх підряд, співає і танцює гопака...

Серед зимових народних свят зберігається Щедрий вечір – 13 січня. А вранці 14-го січня свято Василя всіх посіває житом–пшеницею на врожай, на щастя. Це дивовижне свято називається старий Новий рік.

Українське свято – це досвід народу й естетичні традиції та магічні дії, які наповнюються новим змістом. Головною метою календарних народних свят було задовольнити бажання хлібороба: щоб сім'я мала достаток, щоб молодь знайшла собі пару, щоб був гарний урожай, щоб захистити дім від зла і закликати щасливе майбутнє.

2.7. Прочитайте текст. Зверніть увагу на його структуру:

- а) формулювання визначення національного героя та наголошення притаманних йому рис;***
- б) стислий перелік видатних особистостей, які присвятили своє життя боротьбі за незалежність України;***
- в) проведення паралелей між жертовністю історичних персоналій і наших сучасників.***

НАЦІОНАЛЬНИЙ ГЕРОЙ УКРАЇНИ

Кого називають національним героєм? По-перше, людину, яка сформулювала ідею своєї нації. По-друге, своїм життям довела, що ця ідея – вільної, незалежної держави – для неї найголовніша. По-третє, це має бути людина не просто відома, а особистість, яку можна назвати «батьком нації» чи її захисником, чиє життя – взірць служіння своєму народові.

Українська держава зростала на іменах своїх вірних захисників. Історії життя багатьох із них стали легендами. Це славне козацтво, яке захищало рідну землю від ворогів: ватажок Северин Наливайко, гетьман-характерник Іван Сірко, нескорений Петро Калнишевський, який до 112 років перебував у російській тюрмі, але зберіг силу духу.

Про своїх героїв народ складає пісні, думи.

До національних героїв України, безумовно, належить Т. Шевченко, поет, який у «Кобзарі» доніс ідею незалежної держави, а своїм життям і творчістю довів, що Україна – понад усе.

Мабуть, немає в Україні людини, яка б не чула про Устима Кармалюка, чия легендарна постать обросла легендами і якого називають українським Робін Гудом. Устим мав європейську освіту, знав шість мов. 27 років боровся проти несправедливості разом із майже 20 тисячами селян.

За часів СРСР національні герої України замовчувалися або їх таврували як «ворогів народу». У списку «ворогів» опинилися десятки тисяч

репресованих представників української інтелігенції (вчителі, письменники, артисти, художники, інженери), багато з них стали політичними в'язнями (В'ячеслав Чорновіл, Левко Лук'яненко, Василь Симоненко, Василь Стус) та дисидентами.

Серед них і уродженець Кіровоградщини, поет і філософ, носій української ідеї ХХ ст. Євген Маланюк.

Історія реабілітувала багато імен, однак історична наука часто стає предметом владних маніпуляцій, тому довго нав'язувалося негативне ставлення до бійців Української Повстанської Армії (УПА), бандерівців.

Зима 2013-14 рр. змінила як українців, так і ставлення до України у світі. Ця зима увійшла в історію як Революція гідності. Вона продемонструвала світові сучасних національних героїв: Небесну сотню, воїнів-добровольців,

кіборгів – захисників Донецького аеропорту, волонтерів, кожен день яких – справді подвиг.

Ці новітні події є новим етапом національно-визвольної боротьби українського народу проти зовнішніх і внутрішніх ворогів. Суспільство зі

здивуванням виявляє, що сучасні герої України – хлопці з нашого двору, сусіди, які ще вчора була звичайними школярами, студентами, яких не знали й не помічали.

Є серед них і відомі особистості, які завоювали світову славу, але добровільно пішли захищати українську незалежність і цілісність. Як Василь Сліпак (1974 – 2019), всесвітньо відомий український оперний співак, соліст Паризької національної опери, волонтер, учасник Революції Гідності та бойових дій на Сході України.

Нація, яка має національних героїв, ніколи не загине.

2.7.1. Підготуйте розповідь про національного героя вашої країни.

2.8. Прочитайте текст. Знайдіть інформацію про основні проблеми людства. Запишіть їх у вигляді тезисного плану.

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Глобальні проблеми – це найважливіші проблеми, які стосуються інтересів усіх країн і народів і потребують розв’язання спільними зусиллями усього людства. До глобальних проблем людства належать:

- 1) демографічна проблема, зумовлена швидким зростанням населення в найбільш розвинених країнах світу і «старінням» розвинених країн;
- 2) екологічна проблема, пов’язана з інтенсивним руйнуванням довкілля, що робить нашу планету непридатною для життя;
- 3) енергетична проблема;

- 4) геополітичні проблеми, які породжують воєнні конфлікти і загрожують людству світовою війною;
- 5) проблеми поглиблення нерівності й нерівномірності розвитку різних націй, країн, регіонів, що створює регіональну і світову напруженість;
- 6) поширення небезпечних хвороб.

Демографічна проблема породжена швидким зростанням кількості населення в країнах, що розвиваються, і перевищенням кількості померлих над кількістю народжених в економічно розвинених країнах. Станом на 2019 рік чисельність населення на планеті становила понад 7,7 мільярдів осіб. З найдавніших часів до початку минулого століття чисельність населення світу зростала повільно. З другої половини ХХ століття зростання чисельності населення можна охарактеризувати як демографічний вибух: населення Землі почало зростати феноменальними темпами. Найвищий приріст населення спостерігається в країнах з низьким рівнем розвитку продуктивних сил. Це стало причиною того, що в Африці, Азії і Латинській Америці близько 1 млрд. осіб живуть в умовах абсолютної бідності, близько 250 млн. дітей хронічно недоїдають, а від голоду і недоїдання щорічно помирає майже 40 млн. осіб. Демографічний вибух спричиняє загострення таких глобальних проблем як продовольча, екологічна, сировинна, енергетична. До 2030 р. населення Землі становитиме майже 8,3 млрд осіб. Зі збільшенням чисельності населення зросте потреба в ресурсах, зокрема в продуктах харчування, воді та енергії приблизно на 35, 40 і 50 % відповідно. Щоб попередити можливі демографічні катастрофи, уряди більш як 100 країн почали реалізовувати програму планування сім'ї.

Екологічна проблема пов'язана з руйнуванням природного середовища людини внаслідок забруднення атмосфери мільярдами тонн техногенних газів та інших відходів промисловості, енергетики, транспорту, а земної поверхні та водойм – отруйними речовинами. Унаслідок інтенсивної індустріалізації здатність екологічних систем планети до самоочищення не встигає відновлюватись. Людина все більше й більше втручається в природу,

забуваючи про необхідність підтримувати в ній біологічну рівновагу. Екологічна проблема багатогранна, оскільки вона виявляється практично в усіх галузях діяльності людини. Так, наслідком скорочення площі лісів є недостатнє надходження кисню в атмосферу, зменшення біологічного розмаїття рослин і тварин, забруднення ґрунту, водойм і атмосфери.

Енергетична проблема відображає завдання надійного забезпечення людства паливом. Розвиток цивілізації в ХХ – на початку ХХІ ст. характеризувався стрімким зростанням енергоспоживання. На рубежі століть сукупне споживання енергоносіїв не тільки значно перевищує припустимий максимум, у межах якого діяльність людини не позначається на довкіллі, загальному кліматі, а й створює для людства дуже близьку перспективу залишитися без багатьох найважливіших традиційних джерел енергії. Нині людство впритул наблизилося до межі вичерпання органічних і мінеральних ресурсів, у першу чергу, найдоступніших, а тому й найдешевших їх видів. Передусім це стосується нафти і газу. Обмеженість ресурсів ставить людство перед необхідністю економії енергії, використання нових енергозберігаючих технологій.

Геополітична проблема збереження миру також глобально постала в наш час. Воєнні конфлікти існували завжди. Але вони ніколи не загрожували так людству, як нині. В арсеналах найбільших країн світу зосереджена така кількість зброї, якої достатньо, щоб знищити все живе на планеті. Атомні й водневі бомби, якщо вибухнуть одночасно, здатні розірвати Землю на шматки.

Величезні економічні втрати людства на гонку озброєнь. Після Другої світової війни всі країни світу витратили вже близько 10 трлн. доларів на озброєння й утримання армії. Найбідніші, кризові країни, незважаючи на голод і злидні, продовжують вкладати величезні кошти у виготовлення зброї. Будь-яка випадковість, технічні неполадки, помилки людей можуть стати причиною виникнення нової світової війни.

Лише спільними зусиллями людство зможе вирішити проблему війни і миру. Велике значення має підписання міжнародних угод про скорочення озброєння. А найвагомим внеском у справу миру на Землі є добровільна відмова від ядерної зброї, яка становить особливу небезпеку для всього світу. Першою державою світу, яка зробила це, стала Україна.

Велика нерівність і нерівномірність у розвитку окремих країн є причиною загострення міжнародної напруженості. Таке напруження призводить до збройних конфліктів, появи мільйонів біженців тощо.

Щоб уникнути цих небажаних наслідків, людство повинне навчитися не допускати **великої нерівності в розвитку країн** і регіонів світу. На жаль, до досягнення цієї мети все ще далеко. Контрасти між країнами не зникають. Більше того, вони посилюються. Рівень доходів на душу населення таких країн, як Швейцарія і Норвегія, наприклад, перевищує відповідний показник Ефіопії та Сомалі в 120 разів. За даними Всесвітнього банку, на початку XXI ст. 2,8 млрд. осіб живуть на суму, що не перевищує 2 долари на день, більшість із них не мають доступу до чистої води, повноцінної їжі та засобів санітарії. Загальноприйнятою межею бідності є дохід 2 долари.

Зростання кількості бідних, голодних, неписьменних людей, які змушені щоденно боротися за виживання, дестабілізує ситуацію у світі. Виникають локальні конфлікти, які можуть перерости в глобальні.

Успіхи медицини дали змогу збільшити тривалість життя людини у світі, знизити загальну смертність. Однак, за даними ВООЗ, кожний п'ятий житель планети хворий або має погане здоров'я. Тому **проблема ліквідації небезпечних хвороб**, таких як коронавірусна інфекція, СНІД, туберкульоз, гепатит, є також глобальною проблемою.

Глобальні проблеми неможливо вирішити швидко на рівні окремих країн. Потрібен єдиний міжнародний механізм їх розв'язання і регулювання, визначення міжнародних правових та економічних норм. Великі надії у вирішенні глобальних проблем покладаються на ООН, МВФ, ВТО,

регіональні і галузеві організації, які мають великий досвід координації міжнародних зусиль, використання ресурсів, регулювання міжнародних економічних зусиль. Зважаючи на те, що своєю сутністю глобальні проблеми людства є інтернаціональні, успішне розв'язання їх можливе тільки за умови зосередження зусиль країн на міжнародному рівні.

2.8.1. Дайте відповіді на запитання.

1. Як ви розумієте поняття «глобальні проблеми сучасності»? 2. Чому вирішення глобальних проблем людства вимагає зусиль усіх країн? 3. Діяльність яких міжнародних організацій сприяє вирішенню глобальних проблем? 4. Які глобальні проблеми є актуальними для вашої країни?

2.9. Прочитайте текст. Підготуйтеся до бесіди за інформацією тексту.

ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ

Охоро́на довкі́лля – система заходів захисту природних ресурсів, збереження унікальних природних комплексів та екологічної безпеки.

Людська діяльність негативно впливає на довкілля: повітря, воду, землю, флору і фауну. Стрімко зростає кількість населення планети, швидкими темпами ростуть міста, комунікації, середовище забруднюється відходами, щороку більше споживається електроенергії, нафти, газу, інших корисних копалин. Людство потребує більше продуктів – і вирубує ліси, аби засадити землю сільськогосподарськими культурами, потребує більше води промисловість і сільське господарство – і забруднює Світовий океан. Люди добувають природні копалини – і порушують мільйони гектарів земель, що призводить до катастрофічних наслідків. Тому державні, економічні та суспільні заходи повинні забезпечити раціональне використання і збереження природних ресурсів, необхідно протидіяти негативним змінам, пов'язаним із діяльністю людини.

Для охорони довкілля необхідно обмежити:

- викиди в атмосферу та гідросферу, аби захистити повітря і воду;
- вилов риби та полювання, щоб зберегти певні види фауни;
- викидання сміття, щоб не засмічувати ґрунти.

Отже, треба вести суворий контроль за діяльністю людини.

З метою збереження тварин, птахів і рослин необхідно створювати заповідники і національні парки.

Одна з найгостріших екологічних проблем пов'язана зі станом атмосферного повітря. Вона включає ряд аспектів.

По-перше, охорона озонового шару, який захищає нас від ультрафіолетового опромінювання. Забруднення атмосфери фреоном, оксидами азоту може призвести, за оцінками фахівців, до зниження вмісту озону на 15%.

По-друге, зростання концентрації CO₂ (вуглекислого газу) за рахунок згоряння палива, зменшення площ лісів створює «парниковий ефект». У результаті середня температура повітря вже підвищилася на $3 \pm 1,5$ °C, а це означає збільшення швидкості танення льодовиків і підняття рівня океану.

По-третє, кислотні дощі через надходження в атмосферу продуктів згоряння палива у двигунах транспорту. Кислотні осадки викликають загибель лісів, знижують урожай, погіршують родючість ґрунтів і стан водних екосистем.

Щорічно в океан потрапляють мільйони тон пестицидів, нафти, хімічних

добрив, твердого сміття та пластмас. Найбільш забруднені нафтою ділянки, де її перевозять танкери. Щоб оптимально задовольнити потреби населення у воді нормативної якості, потрібна охорона водних об'єктів.

Стан земельних ресурсів погіршується: в результаті бездумної діяльності людей утворюються пустелі й швидко розростаються (до 5-7 млн. га на рік).

Особливо негативно впливають на довкілля техногенні катастрофи, найбільша з яких у ХХ ст. сталася на Чорнобильській електростанції.

Отже, охорона навколишнього середовища повинна здійснюватися не тільки на рівні підприємств, населених пунктів, держав, але й глобально – у масштабах планети.

2.9.1. Дайте відповіді на запитання.

- 1. Що таке довкілля?***
- 2. Від кого (від чого) треба захищати природу?***
- 3. Як людська діяльність позначається на довкіллі?***
- 4. Наведіть приклади впливу людини на склад повітря, води, ґрунту.***
- 5. Які заходи обмеження і контролю можуть поліпшити стан довкілля?***
- 6. З якою метою створюються заповідники і національні парки?***
- 7. Чи вирішують вони проблему охорони флори і фауни повністю?***
- 8. Чи пов'язана ваша майбутня діяльність як фахівця із впливом на довкілля?***
- 9. Сформулюйте програму першочергових, на вашу думку, заходів на поліпшення довкілля.***

2.10. Прочитайте текст. Дайте відповідь: які проблеми людства називають глобальними і чому проблема миру посідає серед них чільне місце.

ПРОБЛЕМА МИРУ ЯК ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

Уже на початку ХХ століття людство зіткнулося з проблемами, що набувають величезного значення для долі людської цивілізації і тому називаються глобальними. Важливо розуміти, що глобальні проблеми породжені саме розвитком людства й зачіпають життєво важливі інтереси всіх народів та країн світу. Йдеться передусім про питання війни і миру, економічну відсталість багатьох країн світу, катастрофічне забруднення навколишнього середовища, повітряного басейну та океанів, вичерпання природних ресурсів, енергетичну, сировинну, продовольчу й демографічну проблеми, поширення цілого ряду нових захворювань (зокрема найнебезпечнішого з них — коронавірусу) тощо. Глобальні проблеми, як бачимо, пов'язані з різними аспектами життєдіяльності людської цивілізації: світовою політикою й економікою, міждержавними і міжнаціональними відносинами, екологічними та демографічними умовами існування людей.

На початку третього тисячоліття ці проблеми створюють загрозу самому життю. Застосування ядерної (або хімічної чи бактеріологічної) зброї може покласти край існуванню планети, тому проблема збереження миру набуває першочергового значення. Найважливішою глобальною проблемою сучасності є відвернення війни (передусім ракетно-ядерної), припинення гонки озброєнь і роззброєння. Прогресивні мислителі завжди засуджували війну, бо вона несе спустошення і руйнування. «Мир, — писав великий гуманіст Сервантес, — це найвище благо, якого люди бажають у цьому житті». На жаль, історія розвитку суспільства склалася інакше. За підрахунками істориків, упродовж останніх 6 тис. років мирними, тобто без воєн, були лише 292 роки. У минулому столітті людство пережило дві страшні світові війни, але навіть після закінчення останньої з них у збройних конфліктах у світі загинуло понад 30 млн. людей.

Які ж основні причини воєн? Передусім вони коріняться в антагонізмі класів і держав, націй і релігійних конфесій. Це боротьба за території з цінними природними ресурсами, передусім паливно-енергетичними. Це боротьба за вигідне географічне положення, яке образно можна назвати «місце під сонцем». Конфронтація різних світоглядів постійно тримає людство на межі знищення. Гонка озброєнь — це величезні витрати інтелектуальних і фізичних сил людства, матеріальних і фінансових ресурсів, спад рівня життя. Лише 20% світових воєнних витрат було б достатньо, аби повністю розв'язати проблему голоду на Землі.

Гібридні засоби ведення війни — поєднання залякування ракетно-ядерною зброєю, здатною досягти будь-якої точки земної кулі, з інформаційною війною — зробили війну безглуздою: у ній не буде переможців, її початок означав би знищення всього людства. Вихід — у політиці розумної військової достатності, здорового глузду в міжнародних відносинах.

Боротьба за мир у цих умовах означає відстоювання й реалізацію прав людини, інтересів країн, прав націй, етнічних і релігійних груп на умовах балансу прав і інтересів. Не захистивши основних прав і свобод усіх людей та народів, важко розраховувати на стабільність і безпеку, відвернення воєн і конфліктів.

2.10.1. Знайдіть у тексті місце, де йдеться про причини розв'язання воєн. Чи погоджуєтеся ви з висновком автора? Наведіть власні приклади з історії вашої батьківщини.

2.11. Прочитайте текст. З'ясуйте поняття «цінності». Зверніть увагу, якими є виміри цінностей людського буття в сучасному світі.

ДУХОВНІ ТА МАТЕРІАЛЬНІ ЦІННОСТІ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Поняття «цінність», яке склалося в наш час, досить широке й означає все, що може цінувати особистість, що є для неї значущим і важливим, становить основу її світогляду та мотивацію життя. З погляду філософії, цінність – це будь-яке матеріальне або ідеальне явище, яке має значення для людини, заради якого вона діє, витрачає свої сили, час, заради якого вона живе. Сучасні науковці розрізняють дві групи цінностей: матеріальні та духовні.

Матеріальними називають цінності, які існують у формі речей і задовольняють потреби людини в матеріальній сфері життєдіяльності. Це ціннісне значення природних об'єктів, засобів виробництва і предметних цінностей, речей безпосереднього споживання (продукти харчування, одяг, предмети побуту, житло).

Духовні цінності необхідні для формування і розвитку внутрішнього світу людини, її духовного збагачення. Духовне життя переважно охоплює процеси виховання, освіти, науки, культури, літератури, мистецтва і відображається в поглядах, думках, у реалізації духовних потреб та інтересів людини. Отже, духовні цінності – це продукт духовної діяльності людини (знання, ідеї, ідеали, принципи, цілі тощо). Серед духовних цінностей розрізняють моральні, релігійні, естетичні, пізнавальні, політичні тощо. Важливу роль у житті людини відіграють моральні цінності.

Моральні цінності – моральні зразки, поняття, вимоги, що дають можливість людині оцінювати життя та орієнтувати себе в ньому. Вищими моральними цінностями є сенс життя, щастя, любов, справедливість, дружба, чесність.

До загальнолюдських цінностей належать:

- цінність людського життя;
- сенс життя, добро, справедливість, культура, краса тощо;
- цінність природи, збереження довкілля;
- відвернення загрози війн;
- забезпечення свободи, демократії і дотримання людських прав та ін.

Одним з найактуальніших питань сьогодення є вирішення проблеми, які цінності повинні посідати перше місце? Матеріальні чи моральні? Усі люди різні, кожна людина має свою систему цінностей, тож однозначної відповіді на це запитання важко знайти. Наприклад, відомий український філософ Григорій Сковорода (1722-1794) шукав щастя у світі нематеріальних речей. Він, проживши довге та насичене мандрями та знайомствами життя, не піддався матеріальним спокусам та статкам і попросив, щоб на його надгробку викарбували такий вислів: «Світ ловив мене, але не спіймав». Життя в пошуках істини, прагнення до справедливості, самовдосконалення, сміливості духу та злагоди з собою – таким було життєве кредо Сковороди.

Світ, у якому ми живемо зараз, – складний. Не секрет, що сучасне суспільство надає матеріальним цінностям і благам більше значення, ніж внутрішньому світу людини, його моральним якостям. Люди так сконцентрувалися на матеріальному, що для багатьох щастя ототожнюється виключно із достатком, який забезпечують гроші, – наявністю комфортного житла, престижного автомобіля, сучасних гаджетів, банківських рахунків, вишуканого одягу. Сьогодні на світовому рівні спостерігається ефект «ножиць» між темпом розвитку культури матеріальної та духовної. Більше того, матеріальний фактор поступово починає пригнічувати, знищувати духовний. Так, звичайно, потрібно забезпечити себе й своїх близьких гідним існуванням. Матеріальні цінності в житті – міцний базис. Гроші вирішують багато, але не все. Вони ніколи не вирішать і не здійснять головного: не куплять істинну щирю любов, не гарантують вірної дружби, не пробудять почуття. Особливо складно вирішувати це питання молодим людям, що цінніше – збагачення себе духовним чи матеріальним благополуччям. Багато

з них мають прагматичну орієнтацію, матеріальні цінності вважають пріоритетними.

Надзвичайно важливо, коли людина в змозі задовольнити свої і духовні, і матеріальні потреби, адже формування стану внутрішньої рівноваги, за якого моральне і матеріальне співіснують гармонійно, мабуть, і є щастям.

2.11.1. Дайте відповіді на запитання: Які цінності є важливими для вас? Які цінності ви вважаєте пріоритетними? Поясніть вашу думку.

2.12. Прочитайте текст. Запишіть запитання, на які він відповідає. Простежте, як автор ілюструє свої думки (тези). На чий авторитетні висновки посилається? Як часто і де саме розташовані проміжні висновки?

ОСОБИСТІТЬ І СУСПІЛЬСТВО

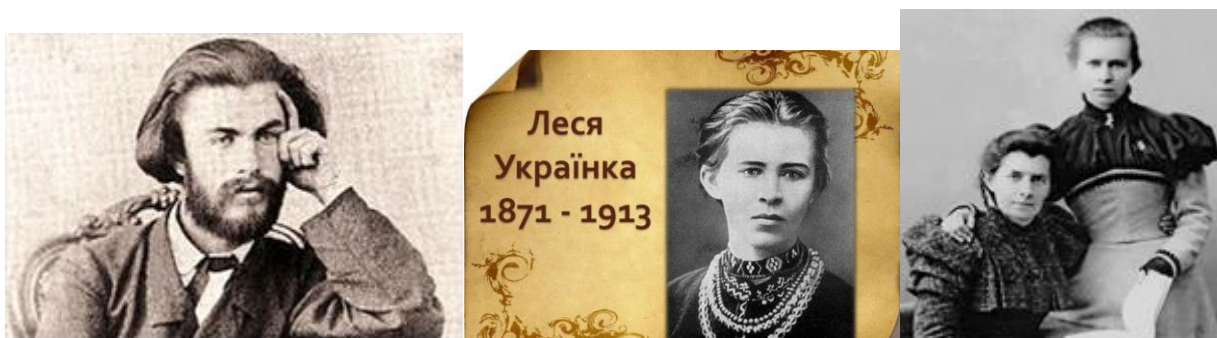
Складником філософської проблеми людини є проблема особистості і її взаємозв'язку із суспільством: людину неможливо розглядати окремо від соціально-політичних, економічних і культурних умов існування.

Багатогранні аспекти життєдіяльності людини знайшли відображення в таких поняттях, як "індивід", "індивідуальність", "особистість". Людина – поняття біологічне. Під індивідом розуміють конкретну людину, яку відрізняють від інших фізичні дані (зріст, колір очей, шкіри, волосся, будова тіла), природні задатки (здібності, талант), особливості характеру мислення і психіки (темпераменту) тощо. Це складає індивідуальність людини. Отже, індивід – це представник людського роду із властивими йому неповторними індивідуальними рисами.

Особистість – це найвищий ступінь духовного розвитку людини, що має стійку сукупність соціально вагомих якостей: воля, відповідальність, творчий підхід до справи. Інакше кажучи, кожна особистість – людина, але

не кожна людина є особистістю. Людським індивідом народжуються, а особистістю стають. Тому поняття "особистість" слід розкривати через практичну діяльність, бо саме вона формує і розвиває особистість.

Становлення особистості пов'язане з біологічними особливостями людини і соціальним середовищем. На думку деяких вчених, розумові здібності людини на 70-80 відсотків зумовлені генетично. Так, у роду Баха було 16 композиторів і 29 професійних музикантів. Відомі родини письменників, які нараховують кілька поколінь (мати і дядько Лесі Українки),

діячі різних видів мистецтв (родини Тобілевичів, Тарковських, М. Кропивницького). Таких прикладів генетичного впливу на формування особистості можна навести безліч. Важливе місце в соціалізації відіграє виховання, приклад батьків, а також власна наполегливість у розвитку природних задатків. Водночас важливою умовою для реалізації людиною своїх здібностей є потрібність суспільству. На жаль, в історії ми часто спостерігаємо ефект незадіяності, коли рівень розвитку особистості значно вищий за рівень розвитку суспільства.

Важливим питанням для розуміння проблеми особистості є питання типології особистостей. Залежно від критеріїв існує низка типологій. Зокрема, німецький філософ, психолог Едуард Шпрангер (1882-1963) виокремив кілька типів особистості: теоретичний, економічний (прагматичний), естетичний, соціальний, політичний, релігійний – залежно від налаштованості особистості на соціально-рольові відносини. Політичний тип особистості прагне панування, розподілу соціальних ролей через пряме

нав'язування своєї думки іншим. Естетичний тип тяжіє до нерольового спілкування як засобу самовираження. Соціальний тип особистості розглядає спілкування як форму самовіддачі. Любов – основна форма життя соціальної людини. Основою для діяльності економічного типу особистості є її прагматична орієнтація. Для релігійного типу особистості головне є спілкування з Богом, роль перетворюється на покликання. Теоретичний тип особистості втілює пристрасть до пізнання. Теоретична особистість все перетворює на об'єкт дослідження.

За іншою класифікацією, виокремлюють кілька великих соціальних типів особистості: діячі, для яких головне – активна дія, зміна світу і себе; мислителі; люди почуттів і емоцій (діячі літератури і мистецтва); гуманісти, головними якостями яких є любов до людей і всього живого, творення добра.

Розглядаючи типи особистості, не можна не враховувати ментальні особливості "західної" і "східної" людини. Для східної моделі особистості ключовими поняттями є обов'язок і повага до традицій. Європеець наділений схильністю стати помітним і завоювати навколишній світ, а східна людина прагне злитися з природою, усвідомлює себе її невід'ємною частиною.

На формування особистості також впливає тип політичної системи суспільства. Відомо, що відкрите, демократичне суспільство формує відносини партнерства і взаємоповаги, тому більш придатне для розвитку і розкриття здібностей особистості, ніж закрите, тоталітарне (авторитарне), у якому відносини деформовані.

На сучасному етапі Україна здійснює перехід до демократичного суспільства і відповідно до Конституції держави людина є найвищою цінністю і метою розвитку. Тож виникає необхідність зрозуміти і проаналізувати типи взаємозв'язку в системі людина–суспільство.

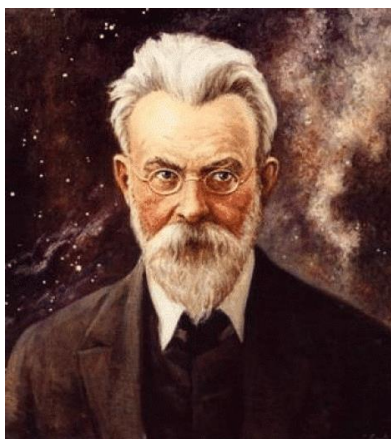
2.12.1. Поясність, як ви розумієте висловлювання:

1. Кожна особистість – людина, але не кожна людина є особистістю.

2. *Людським індивідом народжуються, а особистістю стають.*
3. *Особистість розкривається через практичну діяльність.*

2.13. Прочитайте текст. Підготуйтеся до бесіди за інформацією тексту.

ВОЛОДИМИР ВЕРНАДСЬКИЙ – ПЕРШИЙ ПРЕЗИДЕНТ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

Володимир Вернадський (1863-1945) – український філософ, мислитель, засновник цілого ряду природничих наук, автор вчення про біосферу та ноосферу, а також перший президент Академії наук України.

Його наукові досягнення порівнюють із напрацюваннями Ісаака Ньютона, Чарльза Дарвіна і Альберта Ейнштейна. Відкриття Володимира Вернадського має глобальне значення для всього людства. Крім того, що він є автором понад 700 наукових праць, він також відомий як:

1. Засновник біогеохімії – науки, що вивчає хімічний склад живого організму і геохімічні процеси, які протікають в біосфері Землі, на основі якої Вернадським була відкрита перша в світі біогеохімічна лабораторія.
2. Основоположник геохімії – науки про хімічний склад Землі та інших планет, про об'єктивні закони руху елементів і ізотопів у різних геологічних середовищах і процесах формування ґрунтів, гірських порід і води на Землі.
3. Автор терміна і нової науки – ядерної геології (радіогеології), відкритої ним у 1935 році, що вивчає закономірності, які відбуваються в природі ядерних перетворень.

4. Творець цілого філософського напрямку космізму – теорії про народження і еволюцію Всесвіту, згідно з якою космос не хаос, а "структурно-організований впорядкований світ", в якому людина – це не громадянин якоїсь країни, а "громадянин світу".

5. Учений, який здійснив найважливіші відкриття ще, як мінімум, у 12 (!) галузях науки: в кристалографії, геології, радіогеології, метеоритиці, палеонтології, ґрунтознавстві, біогеохімії, мінералогії, геохімії, біології, а також філософії та історії.

Володимира Вернадського називають ученим-пророком. Вершина наукового пошуку Вернадського – вчення про біосферу як цілісну природну систему, а також про ноосферу. Під поняттям "ноосфера" вчений розумів сферу людського розуму, думок, почуттів і прагнень. Мислитель стверджував, що будь-які людські думки не зникають безслідно, а залишаються назавжди в просторах ноосфери.

В. Вернадський належить до великих учених-енциклопедистів. Дослідження науковця випередили свій час. Він залишив світові величезну і неоціненну наукову спадщину, вивчення якої є одним із найважливіших завдань розвитку загальнолюдської культури.

2.13.1. Дайте відповіді на запитання.

1. Хто такий Володимир Вернадський? 2. Із напрацюванням яких великих науковців можна порівняти досягнення ученого? 3. Засновником яких наук є Володимир Вернадський? 4. У яких галузях науки науковець здійснив найважливіші відкриття? 5. Яке його вчення вважається вершиною пошуку вченого? 6. Чому Вернадського називають ученим-пророком?

2.13.2. Підготуйте розповідь про найвідоміший винахід (наукові досягнення) ученого вашої країни.

Зміст

1. Анотація: види, вимоги	3
1.1. Що таке анотація	3
1.2. Загальні вимоги до анотації	4
1.3. Етапи написання анотації	4
1.4. Структура та лексичні засоби написання анотації	5
1.5. Епоха науково-технічної революції	5
1.6. Глобалізація – тенденція розвитку сучасного світу	7
1.7. Використання можливостей комп'ютерної графіки	9
1.8. Державний бюджет України	11
1.9. Закони і закономірності менеджменту	12
1.10. Автотранспорт і довкілля	14
1.11. Матеріали та вироби для оздоблювання будівель і споруд	16
1.12. Електрика в житті людини	17
2. Тексти-орієнтири для складання монологічних висловлювань	19
2.1. Україна	19
2.2. Учені та винахідники України	22
2.3. Тарас Григорович Шевченко	25
2.4. Освіта в Україні	28
2.5. Роль і проблеми молоді в сучасному світі	30
2.6. Українські народні традиції та свята	32
2.7. Національний герой України	35
2.8. Глобальні проблеми світу	37
2.9. Охорона довкілля	41
2.10. Проблема миру як глобальна проблема сучасності	44
2.11. Духовні та матеріальні цінності в сучасному світі	46
2.12. Особистість і суспільство	48
2.13. Володимир Вернадський – перший президент Академії наук України	51

